שהוא עמק השדים לכ"פ וכו' (גמ"י) ר"ל דקרא פי' שם הקדום
שלו על שם העתיד שבא. וה"פ עמק השדים כך שמו ואין לו שם עתה
אחר: ג [חבורת] כי לא יתכן שיהיה עמק וים בזמן אחד:
[ד"ה הוא ים] פי' כי מלת הוא מורה שהוא עכשיו הים לא
שנהפך ים לתוכו דאם כן בו ים מבעיא ליה · ד [למרדן] ר"ל
בחלת למרדן שלא תפרש תיקרא כן שנים עשר שנה עבדו ובשלש
עשר' לעבדן מרדו ובארבעה עשר שנה לעבדן בא כדרלעומר וגו' דאם
כן היה לו לומר וכו"נ כמו שבקש א"כ ובארבעה עשר שנה לכך
שפרש למרדן ר"ל דמה שכתוב וכו"נ שנה מרדו לא קאי אאותן י"ג שנה
דלעיל אלא י"ג שנה בפני עצמן מרדו ועל אותן י"ג שנה אמר
א"כ ובי"ד שנה : ה [ד"ה ואת הם] רוצה לומר דרש"י דייק
מדכתיב הכא רפאים ואימים וכתיב נגייהו זוזים ובפרשת ואלה
הדברים כתיב רפאים ואימים וזמזומים ולאו הזוזים היינו זמזומים :
ו [ד"ה איל פארן] דקשה לרש"י וא"ת על מלת אלוני ממרא כמו
שתרגם מישור ואם כן הם חד מינייהו. פירושו מישור ולאו השני לאו
פירושו מישור ל"פ ואומר אני וכו' : (נק"י) ° שכך היה כותב
כסופר המעתיק מספר אחר ולכן הוכרח לפרש כאן על שם העתיד
קראו הקב"ה כן : ט [נכמו] דקשה לרש"י למה מרוך למימר ד'
וכי לא ראינו דארבעה הם ל"פ אף על פי וכו' : י [הרבה] דק"ל למה
נאמר בארות בלשון רבים וע"ק כיון דבארות של חמר היה שם א"כ
למה כתיב ויכו מלך סדו' ועמורה ויפלו שמה הל"ל ויטבעו שמה
דהרי לשון טביעה שייך בחמר וע"ק כיון דחמר היה למה לא מתו שם
בטבעם במקום דהיינו ה"פ הרבה בארות וכו' א"כ מאורחיה
לזה לא כתיב ויטבעו דלא היה הטיט רך : [שהיה הטיט] דק' לו
אם כן למה קרא אותן בארות חמר והלא כופלין כל בשמר מהן
ובארות שחר משמע שתמיד היו מנקים שיט לכך אמר ומ"א וכו'
מהרש"ל : יג [הפליט] לא שפלט מדור המבול דהא כתיב וישאר
אך נח ואשר אתו בתיבה : [ומדרש] של' הנפילים היו בארץ
דעה לומר דרפאים היינו ענקים ונפילים הם גם כן ענקים שהיו
בדור המבול והוא נשאר מאותן ענקים שבדור המבול ופי' וישאר
אך נח שהיה נוח כדפירש רש"י ואשר אתו מסורס הבהמות ואשר
אתו בתיבה : [ויתכוין] רוצה לפרש לפי המדרש מה טעם היה
לעוג שנאה לאברהם ואמר לו שנשבה לוט בשלמא לפי פירוש ראשון
שפלט מהמלחמה בא והגיד לאברהם בשביל שיעשה נקמה באמרפל
וחבירו שהרג אבותיו אלא לפי המדרש למה אמר לו אלא צריך לומר
שנתכוין וכו': ° (ד"ד) דקשה לאיזה צורך הזכירו שפליט מדור
המבול בשלמא שפליט מן המלחמה גלה לנו בזה ענין המלחמה מה
שנעשה בה לכן תירץ שנתכוין לישא את שרה ר"ל כזה שהנפילי'
הלך אחר מעשיו הקדומים : יד [וירק] וזה דפירש"י בפ'
בשלח ואין לדקדק ולפ' הריק הרבי מלשון וירק את חניכיו אזדיין
בזיין נראה כוונת רש"י דהכא א"א לפרש אלא לשון זיין מדכתיב
את חניכיו רבותי כמו לדקדק ולפ' כל הריק בלשון זיין כדי שלא
תקשה בתחלת התשובה על פירושו מאותן המקראות אבל באמת
פשוטו בכל מקום הוא לשון הריקה לבד מהכא חשו דנקט רש"י בפ'
בשלח ואין לדקדק ולפרש וכו' ודו"ק ועיין (בהרא"ם) פי' אחר :
[ד"ה שמונה · אליעזר] (מהר"ן) וה"ה אין מק"א יוצא מידי
פשוטו של שמנה עשר וגו' ותירץ בשם רבינו בחיי כי כל המספר הזה
היו בני ביתו ולאחר שנזדרזו למלחמה מיעטן וזריקן ונוס שיחזרו
כל הם טוחים כדין תורה דכתיב מי האיש הירא וגו' ונשאר הוא
ואליעזר לבדו: (נ"א) ודאי כל השי"ח הלכו עמו כדי להבהיל המלכי'
אלא שפשוטו כנגדו ומ"ע נ"ד נזדווג לבדו היה נ"כ מעם אותם כי אין
מעצור לה' מ"ת לקחו' כדי להסתיר הנס שיהא לו התפוקות מן הסנה
כענין שיש לך אורב וגו' לכך לקח כמנין אליעזר לרמז שה כלהם
בשביל אליעזר: [ד"ה עד · שעתיד] (קנ"מ) דא"כ וירדפם
עד דן ל"ל הרי כתיב וירדפם עד חובה : טו [סרס] (קנ"מ)
אבל בלתי סרוס יהיה החלוק ללילה ושוב אין טעם להורות ועבדיו
הנא אחריו : [לפעות] והוא ועבדיו קאי אשל מסה הוא ועבדיו
ויכום וירדפם וגו' : יח [הוא שם] ר"ל דהלך שלם ר"ת לחפרש
שם : (גמ"י) [ד"ה לקם · כך] דאין לומר משום כבוד בעלמא
היה לו להכניסו לביתו ולבעדו השתא דכתיב הוציא משמע משום
יגיעת מלחמה כמו על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים :
[שהרג] דכתיב אחרי הכותו את כדר לעומר וכדר לעומר היה
מלך עילם ועילם הוא מבני שם ומסתמא גם עמו מבני שם היו והא
דפירש"י כך עושין ליגיעי מלחמות פי' משם תאמר כדי להאכילו
כדרך האורחים א"כ למה לא הוציא להם בקר וצאן לשחוט להם
ולהאכילם וא"ם פי' דא"כ למה [...] שהוציא לחם ויין דהא כן
דרך בכל מקום שלא הזכיר אלא לחם [...] כמו ואקחה פת לחם ויבא
אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם וגו' ומ"א לחם ויין אלא שהם
צריכין ליגעי מלחמה : (נ"א) [הכהנים] דאי משום יגיעי
מלחמה לחוד ה"ל להוציא כמו לקראת מלך סדם ויושבי סנער שהיו
תרעשים: (ד"ד) [שיקריבו] יש מקשים למה לא הוציא לו
בשר לרמז על שם שיקרבו קרבנות אלא נראה לי דאיתא בספרי
שלא נתחייבו בנסכים אלא מביאתן לארץ שעולה ה"ם בנכנסות
שסד דיכא אית לכו עם נסכים אבל קרבנו' הקריבו נ"כ במדבר לזה
דקדק הרב שיקרבו שם כזו ר"ל בא"י : כ [ד"ה ויתן · אברהם]
ד"ל מי נתן למי ומפרש אברם נתן לו וכו' ומה טעם נתן לו ול"פ
לפי שהיה כהן וכו' : (נמ"י) נראה דמלך סדום אמר כן נגד
כל המלכים שלא יאמר ולא תאמר אני העשרתי את אברם ואם היה
מעכב לעצמו של שאר המלכים לא יבא על ככן מאחר שהקב"ה
הבטיחו לעשרני: כב [שבועה] ואע"פ שאין כאן זכר שבועה
כמו נשבעתי אשא אלהים ידי דכתיב בתרי ואמרתי חי אנכי לעולם
קצר הכתוב פה וסמיך על המבין הרא"ם ויש"ל דנשא כמו לשון
הרם הוא וכמו שזכינו באשה שהוא לשון שבועה ה"כ האי הרימותי
שהוא לשון אשא כמו לשון שבועה אף שאינו מפורש בהדיא:
כג [אעכב] ר"ל דרש"י דייק מדכתיב ואם אקח משמע מחוט
ועד שרוך נעל מילתא בפני עצמו כגון אעכב לעצמי לי מן השבי
ואם אקח לתת לי שכר וכו' א"ב דק"ל הא כבר היה כתוב ולא היה לו
גמר ואם אקח אלא ע"כ ואם אקח מה שתתן לי מבית גנזך וק"ל:
(נקי) ° דליכא לפרושי דהכל דבור אחד גנא קאי על השבי הל"ל
בתמא אם אקח כו' ועוד הדברים סותרין זא"ז דבתחלה פרט מחוט
שרוך נעל הוא דבר קטן ואחר כן אמר מכל אשר לך הוא דבר גדול
אלא פשט ושרוך נעל מה דברים שלך ושני לא אקח ומכ"ש אם אקח
לך מכל אשר לך דבר גדול: ° (ד"ד) ° י"ל למה הזכיר עשירות
בזה דהשו אם יתן לו פחות מן שיעור העשירות יקבל אותו · אלא
כל מה שלקח מן הביזה לא נתן ויעשר כן כתב הנ"ה דהוי כמורם
שאינו שלו · ואיתא בגמ' עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר וע"כ
אמר אם אקח ממך חייב אני לעשר וממילא אהיה עשיר ואתה
תאמר אני העשרתי מכח ממון שלך שאין מעשר ובאמת אהיה
עשיר שלא מעשר כלל בהבטחת הקב"ה : כד [ועד שנר] ר"ל
דצריך לחלק הקרא לג' חלקים וכן פירושו בלעדי רק אשר אכלו
הנערים היינו עבדים אשר הלכו אתי כדכתיב לעיל הוא ועבדיו
והאשר הלכו אתי ל' רש"י הוא ומה דכתב בקרא וחלק האנשים
אשר